

CHECK AGAINST DELIVERY

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja Tuomas Aslak Juuson puhe Saamelaisten kansallispäivänä 6.2.2022

Kiitos Saamelaiskäräjien sihteeristölle työmme esittelemisestä. Edellä pääsitte tutustumaan osaan siitä työstä ja henkilöistä, jotka työskentelevät Saamelaiskäräjien sihteeristöä päivittäin. Kuten hallintopäällikkö kertoi, meillä työskentelee Saamelaiskäräjillä yli 60 henkilöä, jotka toimivat eri sektoreilla hyvin moninaisten aiheiden parissa. Haluankin kiittää koko henkilökuntaamme hyvästä ja ammattitaidolla tehdystä työstä. Te luotte perustan Saamelaiskäräjien toiminnan jatkuvuudelle, mikä mahdollistaa meille poliittisille edustajille keskittymisen omaan työhömmе.

Näin saamelaisten kansallispäivän kunniaksi halusin tuoda saamen kansan tutustumaan paremmin kansaamme edustavan itsehallintoelimen tekemään työhön. Edellä mainittujen asioiden lisäksi viime vuoden aikana on käynnistynyt saamelaisten kannalta myös muita isoja prosesseja, joista ensimmäisenä nostan esille saamelaisten totuus- ja sovintokomission työn käynnistymisen.

Totuus- ja sovintokomission perustaminen on monella tapaa merkittävä askel saamen kansalle, ja samalla myös merkittävä mahdollisuus saamen ja suomen kansan välisen yhteistyön ja yhteyden parantamiseksi. On tärkeää selvittää ja tunnistaa, millaista syrjintää ja oikeuksien loukkauksia saamelaiset ovat kohdanneet historiassa, ja kohtaavat yhä nykyäänkin suomalaisessa yhteiskunnassa. On tärkeää myös ymmärtää, miten kaikki tämä on vaikuttanut ja vaikuttaa tänä päivänä saamelaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi toivon, että prosessin avulla pystytään löytämään tapoja tilanteen korjaamiseksi.

Näen totuus- ja sovintoprosessin merkittävänä askeleena kahden kansan välisen yhteistyön parantamiseksi ja toivonkin, että prosessista tulee onnistunut. Yksi edellytys prosessin onnistumiselle on se, että yhteisömmе jäsenillä on luottamus prosessiin ja he haluavat osallistua siihen kertomalla omista kokemuksistaan. Lisäksi prosessin onnistuminen edellyttää nähdäkseni myös laajempaa asenneilmapiirin muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien tunnustamista ja toimeenpanoa.

Toinen kansaamme koskettava merkittävä meneillään oleva prosessi on Saamelaiskäräjälain muutos, jota yritettiin saattaa maaliin viime vuoden lopulla. Saamelaiskäräjälain muutoksen käsittely on venynyt, mutta toivon, että tämä aika on käytetty hyvin, ja myös Suomen päättäjillä on ollut aikaa tutustua muutosesitykseen ja siinä esitettyihin perusteluihin.

Itse olen painottanut Saamelaiskäräjälain muutoksen välttämättömyyttä erityisesti ihmisoikeusnäkökulmasta. Suomi on valtiona sitoutunut kunnioittamaan ja noudattamaan useita YK:n ihmisoikeussopimuksia mm. kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa sopimusta. Se on myös allekirjoittanut YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen ja sitoutunut julistuksen kansalliseen toimeenpanoon. Näen, että saamelaiskäräjälain muutos on ainoa tapa lähteä korjaamaan saamelaisiin kohdistuvaa ihmisoikeuksien loukkausta, joka Suomessa tällä hetkellä edelleen vallitsee.

Haluankin esittää Suomen hallitukselle ja kansanedustajille pohdittavaksi arvokysymyksen siitä, onko Suomi sellainen valtio, jossa ihmisoikeuksien toteutumista edistetään kaikkien ihmisten osalta vai lähteekö Suomi sellaisten valtioiden mukaan, jotka tietoisesti jatkavat ihmisoikeuksien rikkomista? Saamelaiskäräjälain muutosesitys, joka on nyt käsiteltyssä, on neuvottelujen tuloksena saavutettu kompromissi, jonka todella toivon etenevän tämän kevään aikana.

Useat teemat, jotka tällä hetkellä puhututtavat saamelaisyhteiskuntaa ovat sidoksissa Saamelaisalueen luonnon tilaan sekä sitä kautta myös saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja koko saamelaiskulttuurin elinvoimaisuuteen. Kuluva talvi on jo osoittanut, että laiduntilanteesta useiden paliskuntien alueella on tulossa jälleen todella haasteellinen. Kaikki poronhoitajat eivät ole vielä selvinneet talven 2019–2020 aiheuttamista tuhoista, ja samanlaisten tuhojen kokeminen uudelleen näin lyhyellä aikavälillä vaikeuttaisi pärjäämistä huomattavasti. Tämän asian tiimoilta olemme esittäneet ripeiden ennaltaehkäisevien toimenpiteiden aloittamista jo marraskuussa viime vuonna maa- ja metsätalousministeriölle, mutta odotamme edelleen vastausta ministeriöltä.

Poronhoidon lisäksi myös kalastus on meille tärkeä perinteinen elinkeino ja kulttuurimme tärkeä osa. Esimerkiksi Teno- ja Näätämöjoen vesistöihin ilmestynyt haitallinen vieraslaji, kyttyrälohi, uhkaa sekä alueen vesistöjen ekosysteemejä että paikallisten saamelaisten kalastuselinkeinoa ja kulttuuria. Kun tähän lisätään vielä viime kesänä valtioiden Tenojokeen asettama kalastuksen täyskielto, on selvä asia, että alueen saamelaiset ovat huolissan oman kulttuurinsa tulevaisuudesta.

Molemmat edellä mainitut muutokset luonnossa, ovat kytköksissä ilmastonmuutokseen. Ilmastonmuutos on yksi suurimmista ja perustavanlaatuisimmista haasteista, joka sukupolveamme on kohdannut. Toimet sen hillitsemiseksi ja myös siihen sopeutumiseksi ovat erittäin tärkeitä, ja niiden

suunnittelussa saamelaisten perinteisellä tiedolla tulisi olla merkittävä rooli. On tärkeää, että esitys uudeksi ilmastolaiksi etenee niin, että saamelaisten oikeudet ovat siinä huomioituina ja saamelainen ilmastoneuvosto pääsee aloittamaan työnsä mahdollisimman pian.

Mainitsemieni asioiden lisäksi myös paljon muuta on käynnissä eri sektoreilla. Näen tärkeänä, että sote-uudistuksen toteuttamisessa pystytään varmistamaan myös saamelaisten oikeuksien toteutuminen. Aluevaaleissa, jotka Suomessa juuri pidettiin, on valittu edustajat hyvinvointialueiden aluevaltuustoihin päättämään sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä. Haluan onnitella valittuja edustajia, ja toivon, että myös saamenkielisten palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta tullaan edistämään tulevaisuudessa.

Riittävä resursointi saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi myös muualla yhteiskunnassa on todella tärkeää. Kielelliset oikeudet ovat vahvasti sidoksissa esimerkiksi koulutukseen ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuuteen. Toivon, että Suomessa varmistetaan pysyvä ja riittävä rahoitus saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiselle myös vuoden 2022 jälkeen. Kaikilla saamen kielillä tarvitaan lisää oppimateriaalia, mutta erityistä huomiota tulisi kiinnittää nyt koltan- ja inarinsaamenkielisen materiaalin tuottamiseen.

Kuten olemme kuulleet, paljon saamelaisia koskettavia asioita on käynnissä tällä hetkellä. Yhteistyömme Suomen valtion suuntaan on kehittynyt viimeisten vuosien aikana. Monet ministerit ovat myös henkilökohtaisesti osallistuneet Saamelaiskäräjien kanssa käytyihin neuvotteluihin ja keskusteluihin. Toivon, että tämä yhteistyö vahvistuu entisestään tulevaisuudessa erityisesti valtioneuvoston jäsenten kanssa. Toki yhteistyö myös valtion muiden eri toimijoiden kanssa on tärkeää, myös maakunta- ja kuntatasoilla. Toivon, että pystymmekin tänä vuonna vahvistamaan ja kehittämään tätä kaikkea edelleen hyvän yhteistyön hengessä.

Tähän loppuun haluan toivottaa vielä kaikille hyvää saamelaisten kansallispäivää!